

پیشگفتار

مصرف فرآورده های نفتی انرژی زا در سال ۱۳۸۹

مصرف فرآورده های نفتی انرژی زا شامل بنزین موتور، نفت سفید، نفتگاز، نفتکوره، گازمایع و سوخت های هوایی به سطح ۸۲/۷ میلیارد لیتر (۲۲۶/۵ میلیون لیتر در روز) در سال ۱۳۸۹ رسید که نسبت به سال قبل ۴/۴ درصد کاهش داشت. کاهش مصرف فرآورده ها نسبت به سال قبل بیانگر حرکت در راستای اصلاح الگوی مصرف در جامعه و هم چنین اجرای قانون هدفمند سازی یارانه ها در سه ماهه پایانی سال بوده است. مجموع ارزش دلاری فرآورده های مذکور در سال ۱۳۸۹ به سطح تقریبی ۴۵/۳ میلیارد دلار رسید که معادل ۴۶۹ هزار میلیارد ریال می باشد.

از مجموع مصرف فرآورده ها، نفتگاز با سهم ۴۲ درصد (۳۴/۷ میلیارد لیتر)، بنزین موتور با سهم ۲۷/۱ درصد (۲۲/۴ میلیارد لیتر)، نفتکوره با سهم ۱۷/۸ درصد (۱۴/۷ میلیارد لیتر)، نفت سفید با سهم ۶/۱ درصد (۵ میلیارد لیتر)، گازمایع با سهم ۵/۳ درصد (۴/۴ میلیارد لیتر) و سوخت های هوایی با سهم ۱/۷ درصد (۱/۴ میلیارد لیتر) به ترتیب رتبه اول تا ششم را به خود اختصاص داده اند.

مصرف بنزین موتور

در سال ۱۳۸۹ میزان مصرف بنزین موتور به ۶۱/۳ میلیون لیتر (۵۸/۶ میلیون لیتر بنزین معمولی و ۲/۷ میلیون لیتر بنزین سوپر) در روز رسید که نسبت به سال قبل ۵/۴ درصد کاهش داشته است. استفاده بیشتر از حمل و نقل عمومی، کاهش سهمیه بنزین موتور، جایگزینی بیشتر گاز طبیعی (CNG) به جای بنزین موتور به میزان ۱۵/۲ میلیون متر مکعب در روز و اجرای طرح هدفمندسازی یارانه ها در سال ۱۳۸۹ از علت های اصلی این کاهش مصرف بوده است. متوسط مصرف روزانه هر خودرو با احتساب مصرف هر ۳/۵ موتورسیکلت معادل یک خودرو در این سال ۴/۵ لیتر بوده است. همچنین سرانه مصرف بنزین موتور به ازای هر نفر در این سال به سطح ۳۱۳ لیتر رسید. در این سال استان های تهران، اصفهان و خراسان رضوی به ترتیب با متوسط مصرف ۴/۶، ۴/۱ و ۴/۵ میلیون لیتر در روز رتبه اول تا سوم را به خود اختصاص داده اند. لازم به ذکر است بهای هر لیتر بنزین موتور سهمیه ای در سال ۱۳۸۹ و پس از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه ها از ۱۰۰۰ به ۴۰۰۰ ریال و بنزین آزاد از ۴۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال افزایش یافت.

ارزش دلاری بنزین مصرفی در سال ۱۳۸۹ به سطح تقریبی ۱۳ میلیارد دلار رسید که معادل ۱۳۴ هزار میلیارد ریال می باشد.

واردات بنزین سوپر

واردات بنزین سوپر در سال ۱۳۸۹ به سطح ۱۰/۳ میلیون لیتر در روز رسید که نسبت به سال گذشته (۲۱ میلیون لیتر در روز)، ۵۱ درصد کاهش داشته است. از دلایل اصلی کاهش واردات این فرآورده می توان به افزایش ظرفیت تولیدی پالایشگاه های کشور و کاهش مصرف در این سال اشاره کرد.

در این سال ۳/۸ میلیارد لیتر بنزین سوپر به ارزش تقریبی ۲/۲ میلیارد دلار وارد کشور شد که معادل ۱۶/۸ درصد بنزین موتور مورد نیاز کشور بوده است. از این میزان واردات، حدود ۲۳۰ هزار لیتر از بنادر شمالی (نوشهر و نکاء) و مابقی از بنادر جنوبی (بندرعباس و ماهشهر) وارد گردیده است. واردات بنزین سوپر برای افزایش اکتان بنزین تولیدی برخی پالایشگاهها میباشد.

مصرف نفت سفید

مصرف نفت سفید در سال ۱۳۸۹ به سطح ۱۳/۸ میلیون لیتر در روز رسید که در مقایسه با سال قبل در حدود ۲۲/۵ درصد کاهش داشته است. از دلایل اصلی کاهش مصرف این فرآورده زمستان معتدل، توسعه شبکه گاز رسانی و همچنین اجرای قانون هدفمند سازی یارانه ها بوده است. در سال ۱۳۸۹ بهای هرلیتر نفت سفید پس از قانون هدفمندسازی یارانه ها از ۱۶۵ ریال به ۱۰۰۰ ریال افزایش یافت.

ارزش دلاری نفت سفید مصرفی در این سال حدود ۲/۹ میلیارد دلار معادل ۲۹/۶ هزار میلیارد ریال بوده است. در بین استانهای کشور بیشترین مصرف مربوط به استانهای آذربایجان غربی، خراسان رضوی و گیلان بوده است. در این سال ۹۸ درصد نفت سفید در بخش خانگی و مابقی در سایر بخشها شامل صنایع، کشاورزی، ارتش، اصناف و ادارات مصرف گردیده است.

مصرف نفت گاز

مصرف نفتگاز در سال ۱۳۸۹ به ۹۵/۲ میلیون لیتر در روز رسید که نسبت به سال قبل ۲/۶ درصد رشد داشته است. یکی از دلایل اصلی افزایش مصرف نفتگاز در این سال علیرغم اجرای طرح هدفمندسازی یارانه ها افزایش مصرف این فرآورده در بخش نیروگاهی بوده است. در بین استانهای کشور استان تهران با سهم ۹/۷ درصد، بیشترین مصرف را به خود اختصاص داده است. ارزش دلاری نفتگاز مصرف شده در سال ۱۳۸۹ به سطح تقریبی ۲۰/۲ میلیارد دلار معادل ۲۰۹ هزار میلیارد ریال رسید. در این سال و پس از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه ها بهای هر لیتر نفتگاز در بخش های کشاورزی، حمل و نقل و بخشی از صنعت از ۱۶۵ ریال به ۱۵۰۰ ریال و به ۳۵۰۰ ریال در سایر بخش ها رسیده است.

لازم به ذکر است که در این سال ۵۸ درصد نفتگاز در بخش حمل و نقل، ۱۷ درصد در بخش نیروگاهی، ۱۲ درصد در بخش کشاورزی، ۸ درصد در صنایع و مابقی در سایر بخش ها به مصرف رسیده است.

واردات نفتگاز

میزان واردات نفتگاز با احتساب برداشت روزانه ۳/۱۷ میلیون لیتر **HEAVY-END** از مجتمع های پتروشیمی به سطح ۴/۲۴ میلیون لیتر در روز رسید که نسبت به سال گذشته ۳۳/۹ درصد کاهش داشته است، که از این میزان در حدود ۱۲۰ هزار لیتر از بنادر نوشهر و نکاء و مابقی از بنادر جنوبی وارد شده است.

در مجموع حدود ۱/۵ میلیارد لیتر نفتگاز در سال ۱۳۸۹ وارد کشور شد که معادل ۴/۳ درصد از مصرف کل این فرآورده در کشور می باشد.

مصرف نفتکوره

مصرف نفتکوره در سال ۱۳۸۹ به سطح ۴۰/۳ میلیون لیتر در روز رسید که در مقایسه با سال گذشته در حدود ۱۰/۴ درصد کاهش داشته است. از دلایل اصلی کاهش مصرف این فرآورده می توان به کاهش مصرف در بخش نیروگاهی و همچنین کاهش مصرف آن در بخش غیر نیروگاهی در سه ماهه پایانی سال اشاره کرد. در سال ۱۳۸۹ حدود ۴۸ درصد نفتکوره در بخش نیروگاهی و مابقی صرف مصارف غیر نیروگاهی شده است. استانهای اصفهان، آذربایجان شرقی و قزوین با دارا

بودن ۱۶/۵ ، ۹/۸ و ۷/۲ درصد از مصرف در بین استانهای کشور بیشترین میزان مصرف در این سال را داشته اند. بهای هر لیتر نفتکوره در سال ۱۳۸۹ پس از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه ها از ۹۵۰ ریال به ۲۰۰۰ ریال رسید.

ارزش دلاری نفت کوره مصرفی در سال ۱۳۸۹ به سطح تقریبی ۶/۷ میلیارد دلار رسید که معادل ۶۸/۹ هزار میلیارد ریال می باشد.

بانکرینگ

میزان بانکرینگ در سال ۱۳۸۹ به سطح ۲/۶ میلیون تن رسید که نسبت به سال گذشته ۲۲ درصد کاهش داشته است از دلایل این کاهش می توان به رکود جهانی اقتصاد و به دنبال آن کاهش تردد کشتی ها در آبهای خلیج فارس اشاره نمود.

صادرات نفتگاز و نفت جت

در سال ۱۳۸۹ مقدار ۱۷۲ میلیون لیتر فرآورده از مبادی اهواز، اراک، اصفهان و مشهد به کشورهای عراق و افغانستان صادر گردید که ۱۶۳ میلیون لیتر آن نفتگاز و ۹ میلیون لیتر مابقی نفت جت بوده است.

سوآپ نفتکوره

در سال ۱۳۸۹ جمعاً مقدار ۸۵ هزارتن نفتکوره سوآپ گردید که از این میزان ۴۷ هزار تن آن از کشورهای همسایه شمالی جهت تأمین بخشی از نفتکوره مورد نیاز نیروگاه نکاء و ۳۸ هزار تن مابقی از کشور عراق جهت مصرف نیروگاه های غرب (مفتح- بیستون- سهند) وارد کشور گردیده است.

تعداد جایگاههای عرضه کننده گاز طبیعی (CNG)

باتوجه به ذخایر موجود گاز طبیعی در کشور، یکی از مهمترین اقدامات انجام شده در جهت کاهش مصرف بنزین موتور، توسعه هرچه بیشتر جایگاههای CNG در کشور بوده که طی سالهای اخیر احداث این جایگاهها از رشد چشمگیری برخوردار بوده است به طوریکه با شروع طرح راه اندازی

جایگاههای CNG در سال ۱۳۸۳ و احداث ۶۳ باب تا پایان آن سال ، تعداد آنها در سال ۱۳۸۶ به ۳۹۵ باب ، در سال ۱۳۸۸ به ۱۱۹۱ باب و در نهایت تا پایان سال ۱۳۸۹ به ۱۶۴۱ باب رسید.

مصرف گاز طبیعی (CNG) خودروها

با شروع عرضه گاز طبیعی به خودروها، میزان مصرف این فرآورده روزانه از $۰/۸$ میلیون متر مکعب در سال ۱۳۸۴ به سطح $۹/۳$ میلیون متر مکعب در سال ۱۳۸۸ رسید و به دنبال این روند صعودی میزان مصرف در سال ۱۳۸۹ به $۱۵/۲$ میلیون متر مکعب در روز رسید که نسبت به سال قبل رشدی معادل ۶۳ درصد داشته است. افزایش تعداد جایگاه های عرضه کننده گاز طبیعی، افزایش تعداد خودروهای دوگانه سوز و پایین بودن قیمت گاز طبیعی در مقایسه با بنزین موتور از دلایل اصلی افزایش مصرف این فرآورده بوده است. میزان بنزین موتور جایگزین شده با CNG طی ۶ سال گذشته جمعاً به سطح ۱۱ میلیارد لیتر رسید که این جایگزینی علاوه بر تأثیرات مثبت در کاهش آلودگی محیط زیست، صرفه جویی در مصرف بنزین و کاهش واردات این فرآورده را به همراه داشته است.

مصرف سوخت نیروگاه ها

الف : نفتگاز

در سال ۱۳۸۹ حدود $۵/۹$ میلیارد لیتر نفتگاز ($۱۶/۱$ میلیون لیتر در روز) در نیروگاه ها به مصرف رسید که نسبت به سال گذشته $۱۹/۳$ درصد افزایش داشت و این میزان ۱۷ درصد از کل مصرف نفتگاز کشور بوده است. در سرویس قرار گرفتن نیروگاه های جدید گلستان، کاشان، زنجان، نوشهر، سمنان و زاگرس در سال ۱۳۸۹ سبب افزایش مصرف این فرآورده در بخش نیروگاهی گردیده است.

ب : نفتکوره

در سال ۱۳۸۹ حدود $۸/۹$ میلیارد لیتر نفتکوره ($۲۴/۳$ میلیون لیتر در روز) به مصرف نیروگاه ها رسید که نسبت به سال گذشته $۶/۳$ درصد کاهش داشته است و این میزان مصرف ۴۸ درصد کل مصرف نفتکوره کشور بوده است. علت اصلی کاهش مصرف این فرآورده نسبت به سال قبل افزایش تحویل گاز طبیعی به نیروگاه های بخاری ناشی از زمستان معتدل بوده است.

ج : گاز طبیعی

در سال ۱۳۸۹ روزانه بطور متوسط ۱۱۶ میلیون متر مکعب گاز طبیعی در نیروگاه ها به مصرف رسید که نسبت به سال قبل ۴/۵ درصد رشد داشته و این میزان معادل ۲۸/۱ درصد مصرف گاز طبیعی کل کشور بوده است.

ارزش دلاری فرآورده های نفتی

مجموع ارزش دلاری فرآورده های نفتی در سال ۱۳۸۹ معادل ۴۵/۳ میلیارد دلار (۴۶۹ هزار میلیارد ریال) بوده است. که از این میزان سهم بنزین موتور ۱۳ میلیارد دلار (۱۳۴ هزار میلیارد ریال) ، نفت سفید ۲/۹ میلیارد دلار (۲۹/۶ هزار میلیارد ریال) ، نفتگاز ۲۰/۲ میلیارد دلار (۲۰۹ هزار میلیارد ریال) ، نفتکوره ۶/۷ میلیارد دلار (۶۸/۹ هزار میلیارد ریال) ، گاز مایع ۱/۸ میلیارد دلار (۱۸/۸ هزار میلیارد ریال) و سوخت های هوایی ۰/۸ میلیارد دلار (۸/۲ هزار میلیارد ریال) می باشد.

بسمه تعالی

مقدمه

سابقه تاریخی پرداخت یارانه در کشور ما به دوره صفویه بازمیگردد که با تخفیف های مالیاتی شروع گردید و در دوره قاجاریه پرداخت یارانه تولیدی با اعطای بذر و مساعده به کشاورزان ادامه یافت. اما دخالت مستقیم دولت در جهت حمایت از کشاورزان و خرید کندم با قیمتی بیشتر از قیمت واقعی در سال ۱۳۱۱ با تصویب قانونی جهت تامین سیلوها آغاز شد. که این سیاست از سالهای ۱۳۳۱ به بعد با جهت گیری به سمت حمایت از مصرف کنندگان شهری ادامه یافت. اما سابقه پرداخت یارانه به مفهوم کنونی آن در دهه ۱۳۴۰ با پرداخت یارانه به گوشت و آرد که میزان آن هم بسیار کم بود آغاز شد و در دهه ۱۳۵۰ با وقوع شوک های نفتی و افزایش قیمت جهانی نفت خام، میزان یارانه ها بسیار افزایش یافت. با شروع جنگ تحمیلی و سهمیه بندی کالاهای اساسی، پرداخت یارانه با هدف مهار تورم و تثبیت قیمت ها شروع شد. روند پرداخت یارانه در برنامه اول توسعه اقتصادی ادامه یافت و در سالهای پایانی برنامه اول به اوج خود رسید و در برنامه دوم، سوم و چهارم توسعه اقتصادی و علیرغم تصویب قانونی در مجلس شورای اسلامی مبنی بر حذف کردن یارانه، همین شیوه پرداخت یارانه ادامه داشت. سرانجام دولت نهم با آگاهی از مشکلات ریشه ای اقتصاد کشور با تدوین طرحی بنیادین اصلاح ساختار اقتصادی کشور را کلید زد که حاصل آن تهیه طرحی جامع تحت عنوان "طرح تحول اقتصادی" می باشد که شامل هفت نظام است. بر ریسهای همه جانبه کار کرده تحول اقتصادی حاکی از آن است که نظام مالیاتی، نظام گمرکی، نظام بانکی، نظام ارزش گذاری پول ملی، بصره وری، نظام توزیع کالا و خدمات، نظام تخصیص و توزیع یارانه ها، صد درصد نیازمند اصلاحات ساختاری هستند تا اقتصاد کشور رونق یافته و به رشد و شکوفایی برسد.

نظام تخصیص و توزیع یارانه‌ها بنحوی که یکی از محورهای هفت‌گانه طرح تحول اقتصادی از جایگاه رفیع اقتصادی برخوردار است. چرا که یکی از وظایف مهم اقتصادی دولت توزیع درآمد در جامعه است و یارانه‌های ایزاری است که می‌تواند دولت را در توزیع درآمد و برابری آن بین گروه‌های پایین و بالای درآمد یاری کند. پرداخت هفتگانه یارانه‌ها اعم از مستقیم و غیرمستقیم به مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، فشار زیادی را به منابع اقتصادی و غیراقتصادی تحمیل می‌کند که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- قیمت‌گذاری پایین کالا و حاملهای انرژی

۱- افزایش مصرف بی‌رویه

۱- اسراف منابع اقتصادی

۱- کاهش بهره‌وری

- تخریب محیط زیست

۱- کاهش سرمایه‌گذاری زیربنایی

۱- ایجاد رانت و در نتیجه گسترش فساد اقتصادی و قاچاق

با هدف‌گذاری یارانه‌ها نظام پرداخت یارانه‌های اساسی و حاملهای انرژی به گونه‌ای متحول و تغییر می‌یابد که اهداف ذیل تحقق خواهد یافت.

- ۱- منطقی کردن مصرف کالاهای یارانه‌ای و جلوگیری از قاچاق این نوع کالاها
 - ۲- تشویق و توسعه سرمایه‌گذاری و حمایت از تولید داخلی کالاهای یارانه‌ای
 - ۳- کاهش سهم طبقات با درآمدهای بالا و افزایش سهم طبقات با درآمد پایین از یارانه‌ها
 - ۴- جایگزین نمودن تدریجی طرح‌های رفاه اجتماعی به جای پرداخت یارانه
 - ۵- تأمین منابع برای سرمایه‌گذاری زیربنایی و محرومیت‌زدایی کشور و توسعه اشتغال
 - ۶- توسعه اشتغال مولد با اعطاء وام از محل درآمدهای حاصل (به صورت وجه اداره شده)
- دولت خدنگزار دهم، مصمم است به حول و قوه الهی و با همراهی و همدلی ملت بزرگ و سرافراز ایران و هماهنگی سایر قوا، با تداوم راهی که به منظور ایجاد تحول و درمان اقتصاد بیمار کشور در آن کام‌نخاده، طی مدت زمان قانونی و به تدریج نسبت به اصلاح نظام پرداخت یارانه‌ها مبادرت نماید تا زمینه رشد و توسعه پایدار و همه‌جانبه میهن اسلامی مان بیش از پیش فراهم گردد.

جلیل سالاری
مدیر عامل